

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่
ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอเสื่อกก
ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลหนองบัววง
อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

จัดทำโดย นายอภิชาติ วาที
รหัส ๕๐๔๓

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน
กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอเสื่อกก ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลหนองบัววง
อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

จัดทำโดย นายอภิชาติ วาที
รหัส ๕๐๔๓

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ .....

(เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤษ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลอย สืบวิเศษ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษานี้ต้องการเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการทอเสื่อกก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งวิถีชาวบ้าน ในเทศบาลตำบลหนองบัววง มีอาชีพทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม ก็มีการประกอบอาชีพเสริม เช่น การทอเสื่อกก กันมาก บางครัวเรือนได้ยึดเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้ ให้กับครอบครัวซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งมีการพัฒนาลวดลายบนผืนเสื่อ เป็นลวดลายต่างหลากหลาย มีความสวยงาม โดดเด่น ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองได้ ทางกลุ่มทอเสื่อกก จึงมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนให้มี คุณภาพ และให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP โดยใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เพื่อสร้างความเชื่อถือของผู้บริโภค และอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสความผันแปรของ วัฒนธรรม และค่านิยมในการใช้สอย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ (๑) เพื่อศึกษาการ ดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกก ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม (๒) เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกไปสู่การรับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับได้ของอาเซียน

การศึกษานี้เป็นงานศึกษาผู้ศึกษาใช้วิธีศึกษา ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกประธานกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนและสมาชิกกลุ่ม รวม ๑๐ คน ด้วย วิธีการเจาะจง จำนวน ๑ กลุ่ม คือกลุ่มทอเสื่อกก ในเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา และการวิเคราะห์จากเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาได้ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ SWOT Analysis ภายใต้หลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ ผลิตภัณฑ์กลุ่มทอเสื่อกก ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอ ลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา โดยในการสรุปผลการประเมิน ผลิตภัณฑ์กลุ่มทอเสื่อกกเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษา ทำให้ทราบว่ากลุ่มทอเสื่อกกเทศบาลตำบลหนอง บัววง อยู่ในเกณฑ์ผลิตภัณฑ์ระดับ ๒ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๕๐ - ๖๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่ สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๓ ดาว หากมีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ จะพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกก ให้ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน OTOP และก้าวไปสู่ระดับ ๕ ดาว (ได้คะแนนตั้งแต่ ๙๐ คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้ามีคุณภาพ หรือมีศักยภาพในการส่งออก กลุ่มทอเสื่อกกจะต้องพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ทอ เสื่อกก ในด้านการผลิต ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็น ต้น เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกก ให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และสามารถแข่งขันในตลาด ภายในประเทศและต่างประเทศ กลุ่มทอเสื่อกก ควรแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าวข้างต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษานี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานและบุคคล ซึ่งผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ ได้แก่

เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ให้การสนับสนุน ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ ทั้งในด้านนโยบาย การดำเนินงาน สถิติข้อมูลกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชน

นายมงคล แสงแก้วพะเนา และนางวรรณมา พรหมมา ที่ได้ร่วมกับผู้ศึกษาในการลงพื้นที่เก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประธานและตัวแทนกลุ่มทอเสื่อกก ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอ ลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๐ คน ที่ได้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ที่ได้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในการศึกษา ครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ได้แก่ เอกอัครราชทูต สุจิตรา ทิรัญพฤษดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. พลอย สี่วิเศษ

อภิชาติ วาที

สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๓
๑.๓ ขอบเขตการศึกษา	๓
๑.๔ ระเบียบวิธีการศึกษา	๓
๑.๕ ประโยชน์ของการศึกษา	๓
๑.๖ นิยามศัพท์	๔
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๒ สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา	๑๕
บทที่ ๓ ผลการศึกษา	๑๖
๓.๑ ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ	๑๖
๓.๒ ตอนที่ ๒ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ	๒๑
๓.๓ สรุปผลการศึกษา	๒๔
๓.๔ SWOT Analysis	๒๕
บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๘
๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เข้าเกณฑ์ มาตรฐาน OTOP	๒๘
๔.๒ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษากลุ่มทอเสื้อก	๒๙
บรรณานุกรม	๓๑
ภาคผนวก แบบสอบถาม	๓๒
ประวัติผู้เขียน	๓๔

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็น “ตลาดและฐานการผลิตเดียว” โดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมือภายในอาเซียนอย่างเสรี รวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้นภายในปี ๒๕๕๘ เป็นความท้าทาย ที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจส่งออก นำเข้า หรือผู้ที่ทำธุรกิจภายในประเทศ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดย่อม และยิ่งรวมไปถึงผู้ประกอบการระดับชุมชนด้วย ต้องเรียนรู้และปรับตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเปิดเสรีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะ มีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเป็นภัยคุกคามต่อธุรกิจ หรือแสวงหาโอกาสทางธุรกิจที่ทำให้อายุยืนยาว

สำหรับผู้ผลิตสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่สืบเนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวได้ เนื่องจากสถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ล้วนหันมาให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา เพื่อเชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการ ในการสร้างสัญลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาดมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้บริโภคในประเทศต่างๆ กำลังอยู่ในกระแสบริโภคนิยมสินค้าที่เป็นธรรมชาติ สินค้าที่อิงกับวัฒนธรรม สินค้าที่ส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสินค้าที่ช่วยสนับสนุนชุมชน รวมถึงกระแสความนิยมในความเป็นเอเชีย ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถได้รับประโยชน์จาก การมีโอกาสส่งสินค้าไปขายในตลาดอาเซียนได้มากขึ้นจากการที่มีประชากรรวมกว่า ๕๙๐ ล้านคน รวมถึงมีโอกาสในการขยายช่องทางตลาดไปยัง ASEAN+๓ (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) และ ASEAN+๖ (ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และอินเดีย) รวมไปถึงสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานและวัตถุดิบการผลิตที่มีความหลากหลายให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจได้ โดยเฉพาะสินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออก รวมถึงสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาดประเทศเพื่อนบ้าน

เสื่อกกเป็นงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน โดยทั่วไปจะหมายถึงสิ่งๆ ที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยวิธีจัก สาน ถัก และทอเป็นหลัก เครื่องจักสานที่ทำขึ้นในถิ่นต่าง ๆ มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในพื้นที่ ถ้าจัดเสื่อกกตามหน้าที่การใช้สอย เสื่อกก เป็นเครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือน และเครื่องปูลาดหรือใช้สำหรับปูนั่ง ปูนอนเป็นส่วนใหญ่

ชาวบ้านในเทศบาลตำบลหนองบัววง มีอาชีพทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม ก็มีการประกอบอาชีพเสริม เช่นการทอเสื่อกก กันมาก บางครัวเรือนได้ยึด

เป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้ให้กับครอบครัวซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ มีการพัฒนาตลาดขายบนผืนเสื้อเป็นตลาดต่างหลากหลาย มีความสวยงาม โดดเด่น ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองได้ ทางกลุ่มทอเสื้อก จึงมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนให้มีคุณภาพ และให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP โดยใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา เพื่อสร้างความเชื่อถือของผู้บริโภค และอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสความผันแปรของวัฒนธรรม และค่านิยมในการใช้สอย

จึงเป็นโอกาสทางธุรกิจของผู้ผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์เสื้อก ที่ต้องเร่งพัฒนาสินค้า ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค โดยผสมผสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญากับเทคโนโลยี นวัตกรรม และพัฒนารูปแบบการนำเสนอความโดดเด่น เรื่องราวของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวสินค้า และยกระดับไปสู่ผู้ผลิตที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในระดับสากล

ทั้งนี้ ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เสื้อก ควรยกระดับสินค้าที่ผลิตให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP จากหน่วยงานราชการ เพื่อให้มีการประกันคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ และพัฒนาสินค้าจนได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) (การขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จะต้องผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ก่อน) แต่ผู้ประกอบการทอเสื้อกในชุมชนเทศบาลตำบลหนองบัววง ยังไม่ได้รับมาตรฐานแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากยังมีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

๑.๑.๑ ด้านการผลิต

๑) ไม่สามารถรับการสั่งซื้อสินค้า (Order) ครั้งละมาก ๆ ได้ เพราะต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก

๒) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการผลิตที่ได้มาตรฐาน และคุณภาพที่ตลาดต้องการ ส่วนใหญ่ผลิตตามความถนัด ความต้องการของตนเอง และผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน

๓) การผลิตไม่มีความต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะผลิตในช่วงว่างจากการทำไร่ ทำนา

๑.๒.๒ ด้านคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์

๑) ผลิตภัณฑ์ยังไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน ไม่มีการประกันคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้

๒) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ยังไม่เข้าใจวิธีการและขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานราชการ

๓) การบรรจุภัณฑ์ รูปแบบ หีบห่อไม่ทันสมัย ไม่สะอาดตา ทำให้มีปัญหา หากต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออก

๑.๒.๓ ด้านการตลาด

๑) ผลิตภัณฑ์มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ยังไม่มีความแตกต่าง ไม่เป็นที่สนใจของตลาด

๒) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการด้านการตลาด

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกก ในเขตเทศบาล ตำบล หนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม

๑.๒.๒ เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกไปสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับได้ของอาเซียน

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑.๓.๑ ด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ด้านประชากรกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์เสื่อกก ในเขตเทศบาล ตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ใน ลักษณะของรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษามาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่เกิดจาก ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล หนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่ขึ้นทะเบียนกลุ่มคลังภูมิปัญญาเทศบาลตำบลหนองบัววง (ข้อมูล ณ เดือน มกราคม ๒๕๕๖)

๑.๔ ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยวิธีการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑.๔.๑ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นจาก แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑.๔.๒ การวิจัยภาคสนาม (Survey Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในการศึกษา

๑.๕ ประโยชน์ของงานศึกษา

๑.๕.๑ ทำให้ทราบถึง ความต้องการและแนวทางการพัฒนา กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

๑.๕.๒ ทำให้ทราบถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น(ผลิตภัณฑ์ชุมชน) ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปสู่การรับรองเป็น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP

๑.๖ นิยามศัพท์

ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา และคำที่เกี่ยวข้อง ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึงพินความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลากหลาย อาทิเช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผู้ทรงคุณภูมิปัญญาไทย และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ศึกษา เก็บรวบรวมความรู้และจัดเป็นองค์ความรู้ ปรับปรุง พัฒนา ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิด ผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ นำไปแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งที่แสดงความรู้ ความคิดและการกระทำของบรรพบุรุษของเรา เพื่อที่จะดำรงชีวิตรอดอย่างมีความสุข ดังนั้น การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องศึกษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ในขณะเดียวกัน การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านก็จะต้องเกี่ยวโยงกับงานที่ทำได้ง่าย ๆ คือ งานทำด้วยมือหรืองานหัตถกรรม และศิลปกรรมพื้นบ้าน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่รู้จักกันในชื่อของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชาวบ้าน กลุ่มชาวบ้านในชุมชนที่รวมตัวกันโดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และรวมถึงผู้ผลิตรายเดียวและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม

กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง กลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันดำเนินงานผลิตสินค้าในรูปของกลุ่ม ไม่ใช่ผู้ผลิตรายเดียวและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP เป็นแนวคิดที่ต้องการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่ให้มีตลาดรองรับและทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการดูแล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขาย เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) คือ เครื่องหมายที่สามารถแสดงได้เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาสนับสนุน การศึกษาเรื่อง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผู้สูงวัย สู่ประชาคมอาเซียน ในเขตเทศบาลตำบล หนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวคิดที่นำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา
๒. แนวคิดและหลักการพื้นฐานของ OTOP
๓. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP
๔. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
๕. ตัวอย่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์จากต้นกก

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา^๑

๒.๑.๑.๑ ความหมาย

ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา และคำที่เกี่ยวข้องในพจนานุกรม ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึงพื้นความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ ยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลากหลาย อาทิเช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิ ปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผู้ทรงคุณภูมิปัญญาไทย และ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ภูมิ ปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ศึกษา เก็บรวบรวมความรู้และ จัดเป็นองค์ความรู้ ปรับปรุง พัฒนา ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลดีงาม มี คุณค่า มีประโยชน์ นำไปแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งที่แสดงความรู้ ความคิด และการกระทำของบรรพบุรุษของเรา เพื่อที่จะดำรงชีวิตรอด อย่างมีความสุข

ดังนั้น การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องศึกษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรม พื้นบ้าน เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ในขณะเดียวกันการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ก็จะต้องเกี่ยวโยงกับงานที่ทำได้ง่าย ๆ คือ งานทำด้วยมือหรืองานหัตถกรรม และศิลปกรรมพื้นบ้าน

ด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้าง ความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

^๑ จันทิรา ธนสงวนวงศ์, วิชาชีวิตและภาษาไทย [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖. แหล่งที่มา <http://e-learning.e-tech.ac.th>.

๒.๑.๑.๒ สาขาความรู้ของภูมิปัญญา^๒

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑, น. ๒๔-๒๖) ยังมีการ กำหนดสาขาภูมิปัญญาไทย เพื่อนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการเรียนรู้และส่งเสริม โดยแบ่ง ภูมิปัญญาออกเป็น ๑๐ สาขา ดังนี้

๑) สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิค ด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม สามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร การแก้ปัญหาด้านการผลิต ด้านการตลาด เช่น การแก้ไขโรคและแมลง การรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึงการรู้จัก ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการใช้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่นการรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓) สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการ ป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางสุขภาพและอนามัย ได้ เช่น การนวดแผนไทย การใช้ยาสมุนไพรไทยรักษาโรคต่าง ๆ เป็นต้น

๔) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนาและใช้ ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อ เสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ ที่ดีของสมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกร ธนาคารข้าว กองทุนและ ธุรกิจชุมชน เป็นต้น

๖) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดการสวัสดิการใน การประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม

๗) สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทาง ศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘) สาขาการจัดการ หมายถึงความสามารถในการบริหารการจัดการ ดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งองค์กรชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรทางการศึกษา ตลอดทั้งองค์กรทาง สังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดศาส นสถานการจัดการศึกษา ตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญา สาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

^๒ จันทิรา ธนสงวนวงศ์, เรื่องเดียวกัน.

๙) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถสร้างผลงานทางด้านภาษา ทั้งภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การขับขอมเพลงพื้นเมือง

๑๐) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีค่าให้ความเหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ เช่น

การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๑.๒ แนวคิดและหลักการพื้นฐานของ OTOP

๒.๑.๒.๑ แนวคิด

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP เป็นแนวคิดที่ต้องการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่ให้มีตลาดรองรับและทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการดูแล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขาย เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

๒.๑.๒.๒ หลักการพื้นฐาน

๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะ เป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

๒) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self Reliance Creativity) ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องและเหมาะสม ไม่ซ้ำแบบกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบล

๓) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) การสร้างบุคคล ที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการ โดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก (กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๕ : ๖)

๒.๑.๒.๓ แนวคิดและปัจจัยแห่งความสำเร็จของ OVOP^๓

แนวความคิด One Village One Product ของจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น (กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๕ : ๒๐ – ๒๕) เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ให้คนที่อยู่ในชุมชนได้สร้างความคิดและทำด้วยตัวเอง สร้างสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นของตัวเอง นำของเดิมที่ดีและมีอยู่แล้วไปพัฒนาขัดเกลาให้ดียิ่งขึ้น มีการใช้ฐานข้อมูลของชุมชนให้เป็นประโยชน์ โดยอาศัยหลักในการดำเนินงาน ๓ ประการ ได้แก่

๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสากล

^๓ กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก การงานผลการดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้ Knowledge Based OTOP : KBO ปี ๒๕๕๐, หน้า ๑๑๔.

๒) ฟังตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์

๓) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล

จากหลักการทั้ง ๓ ประการ ต้องมีการทำให้แนวความคิดดังกล่าวสามารถแพร่กระจายในชุมชนของตนเอง ส่งเสริมแนวคิดนี้อย่างถูกต้อง ให้ผู้นำชุมชนได้ทราบและเข้าใจ มีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และข้าราชการของจังหวัด จนเกิดความเข้าใจและกระจายข้อมูลไปอย่างแพร่หลาย จนเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ มีการเสนอข่าวผ่านสื่อจนเป็นที่ยอมรับ และเกิดการแข่งขันในการพัฒนาจนทำให้สินค้ามีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในกระบวนการพัฒนา One Village One Product ของจังหวัดไอโอตะ ๙ ประการ ได้แก่

๑) การมีผู้นำวิสัยทัศน์ และมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง

๒) การมีหน่วยงานที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องที่ต้องการอย่างพร้อมมูลจากการฝึกชั้นทักษะ

๓) มีแหล่งข้อมูลเพื่อการประกอบกิจการที่เข้าถึงได้ง่าย ตอบคำถามประชาชนได้ทุกเรื่อง

๔) องค์กรสหกรณ์การเกษตรมีความเข้มแข็ง มีมาตรฐาน และมีบทบาทในแง่ของการช่วยเหลือทางเทคนิค ทั้งทางด้านการตลาด การขนส่งและเทคโนโลยี และที่สำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนอย่างแท้จริง

๕) ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนตามความเป็นไปได้ของโครงการที่ขอต่อรัฐบาลท้องถิ่นโดยไม่เหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและรวย ทุกคนมีสิทธิ์ขอทุนได้เท่าเทียมกัน โดยรัฐพิจารณาจากความเป็นไปได้ของโครงการ ทำให้โครงการที่เกิดขึ้นประสบความสำเร็จสูง มีการสร้างงานที่เป็นธรรมชาติ เนื่องจากหากธุรกิจเกิดและประสบความสำเร็จ การจ้างงานก็จะเกิดตามมา และยังเอื้อต่อการเกิดธุรกิจที่เกื้อหนุนกันเป็นทอด ๆ

๖) ระบบสังคมที่เอื้อต่อการทำงานเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ สมาชิกของกลุ่มโครงการมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี ไม่แบ่งเขาแบ่งเรา

๗) ประชาชนมีคุณภาพ ช่างคิดช่างทำ คิดแล้วทำ ทำแล้วคิด ตลอดเวลา มีความขยันเป็นพื้นฐาน อดทน ไม่ย่อท้อ

๘) รัฐบาลระดับท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ เช่น รู้จักการเรียนรู้ร่วมกันกับประชาชนโดยมีการทำงานในระบบ PAR (Participatory Action Research) มีการสื่อสารถึงกันตลอดเวลา และมีความใกล้ชิดกับประชาชน คิดถึงผลประโยชน์ของประชชนเสมอ การลงมือทำกิจกรรมขนาดใหญ่จะมีการพบ พูดคุยกับประชาชนเป็นเวลานาน ๆ ก่อนเสมอ ซึ่งผู้นำชุมชนเรียกว่า การถกเถียง ๑๐๐ วัน (๑๐๐ Days Discussion) โดยจะมีผู้เกี่ยวข้องจากส่วนต่าง ๆ ของชุมชนมาร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ

๙) ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในกิจกรรม One Village One Product เข้าใจแนวคิดของหลักการ Symbiosis เป็นอย่างดี ซึ่งทุกส่วนเชื่อว่าหากทุกคนร่วมมือกัน ประโยชน์ที่ได้ก็จะได้รับกันอย่างทั่วถึงและมีความยั่งยืน

๒.๑.๒.๔ หลักการดำเนินงานของ OTOP^๔

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยวิธีการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในด้านเงินทุน การผลิต การตลาด และการบริหารจัดการไว้ดังนี้

๑) ด้านเงินทุน

ทุนในที่นี้ หมายถึง คน ภูมิปัญญา ความรู้ ความสามารถ เทคโนโลยี ปัจจัยการผลิต พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่ดิน อาคาร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือประกอบอาชีพ และสำหรับการพัฒนาเงินทุน มีวิธีการพัฒนาเงินทุนด้วยการจัดทำข้อมูลแหล่งเงินทุนที่จะสนับสนุน ทุนแก่กลุ่มได้ การระดมเงินออมของประชาชน โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ วรรณะการเพิ่มเงินออมแก่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มกิจกรรมและชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ หรือการขยายกิจการเชิงธุรกิจ เพิ่มพูนประสิทธิภาพการบริหาร/จัดการ แก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการระดมและพัฒนาเงินทุน จัดทำหนังสือคู่มือแนวทางหลักสูตรเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเงินทุน และจัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ทุกระดับ

ในระดับครอบครัวจะสามารถสร้างทุนให้เกิดขึ้นได้ด้วยการ ประหยัด การออม การประกอบอาชีพ การลดรายจ่าย ใช้ประโยชน์ของเงินทุนให้คุ้มค่า และการ กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

๒) ด้านการผลิต

การผลิต หมายถึง การสร้างสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยใช้ปัจจัย การผลิตเพื่อนำสนองความต้องการของผู้บริโภค

สำหรับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการผลิต เป็นการผลิตได้ ครบ วงจรตั้งแต่วัตถุดิบ การแปรรูปและการบริโภค เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันได้ มี รายได้จากการขายผลผลิต ผลิตให้ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด ใช้ทุนน้อย ผลิตได้มาก มี คุณภาพ และนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มผลผลิต

การพัฒนาการผลิต มีวิธีการดังนี้

(๑) ปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มปริมาณการผลิตให้ได้ตรงตามความ ต้องการของตลาด

(๒) พัฒนารูปแบบและบรรจุภัณฑ์ตามเทคโนโลยีที่เหมาะสม

(๓) สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีการผลิตมาใช้ในการผลิต

(๔) จัดทำเอกสารข้อมูลเผยแพร่ด้านแหล่งทุน การพัฒนาอาชีพ เผยแพร่ให้ผู้ประกอบการกลุ่มอาชีพ

(๕) สนับสนุนข่าวสารการผลิตและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ในการบริหารการผลิต เป็นการวางแผนการจัดระเบียบองค์การและ ควบคุมกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและการจัดการระบบการผลิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อ การพัฒนาการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต การแปรสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพ และติดตาม ควบคุมให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นในการผลิตยังจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานให้เป็นไปตาม

^๔ จีระ กาญจนภักดิ์ และพนอจิต เหล่าพูลสุข เอกสารวิชาการองค์ความรู้ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจแบบพอเพียง การ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง. (กรุงเทพฯ : หจก. โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น. ๒๕๕๑), หน้า ๗๔ - ๑๑๒.

ข้อกำหนดคุณลักษณะที่องค์การต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ นอกจากเป็นการรับรองคุณภาพและมาตรฐานแล้ว ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือได้อีก เช่น อย. มอก. มผช. เป็นต้น

๓) ด้านการตลาด

ในการพัฒนาการตลาด อันดับแรก ได้แก่การศึกษาตลาดด้วยการค้นหาความต้องการและความพอใจของผู้บริโภค จัดเตรียมข้อมูลเพื่อการผลิตให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งด้านรูปแบบ การบรรจุภัณฑ์ คุณภาพ ประโยชน์ ความนิยม ราคา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา เพื่อช่วยในการตัดสินใจผลิต และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการลงทุน สำหรับแหล่งข้อมูลการตลาดอาจจะได้จากข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น รายงาน วารสาร สถิติ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน และข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวมขึ้นใหม่ เช่น วิธีการสังเกต ทำการทดลอง วิธีสำรวจ การประมาณการจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และการทดสอบการขาย และเมื่อมีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะทำให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งเป็นการผสมผสานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ราคา ระบบการจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดให้เข้ากันได้ ในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อจะได้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการได้

๔) ด้านการบริหารจัดการ

ในการพัฒนาการบริหารจัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้ ถูกทิศทาง ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค สามารถดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง และสำหรับแนวทาง ในการพัฒนาผู้บริหารและการจัดการ มีวิธีการดังนี้

(๑) การฝึกอบรม สัมมนา ประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบการและ การบริหาร ศึกษาดูงาน การบริหารทุน การผลิต การตลาด แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพประเภทเดียวกัน สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และประสานให้เอกชนมีบทบาทพัฒนาผู้ประกอบการ นอกจากนั้นผู้บริหาร ผู้จัดการ และคณะกรรมการควรต้องรู้เรื่องการบริหารจัดการให้สามารถบริหารจัดการเป็น และมีประสิทธิภาพ ให้รู้จักแหล่งเงินทุนและการบริหารทุน ให้รู้จักพึ่งตนเอง สามารถผลิตให้มีคุณภาพ ให้รู้จักแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอก

(๒) การสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง

องค์กรที่เข้มแข็งเป็นองค์กรที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ มีความสามัคคี มีความเป็นผู้นำ พึ่งตนเอง รู้จักหน้าที่ มองการณ์ไกล และมีระเบียบวินัย มีการพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีคุณภาพ สามารถบริหารจัดการได้

(๓) การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยการพัฒนาคณะกรรมการบริหารกลุ่มให้บริหารกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการผลิตและการตลาด ส่งเสริมสนับสนุนให้มีเครือข่ายตามพื้นที่ ตามกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่ม

(๕) การจัดหาและบริหารวัสดุ

ในการจัดหาและบริหารวัสดุ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้จักเลือกและจัดหาวัสดุ มีทักษะและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้งานและการบำรุงรักษา และสามารถทำได้โดยฝึกอบรมผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ในการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP^๕

หลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๙

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จะดำเนินการคัดสรร ในระดับประเทศเท่านั้น โดยใช้หลักเกณฑ์เฉพาะแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ (Specific Criteria) กำหนดคะแนนรวมไว้ ๑๐๐ คะแนน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ๓ ด้าน คือ หลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน หลักเกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และหลักเกณฑ์ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะนำมากำหนดกรอบในการจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) ออกเป็น ๕ ระดับ ตามค่าคะแนนดังนี้

๑) ระดับ ๕ ดาว (ได้คะแนนตั้งแต่ ๙๐ คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้ามีคุณภาพ หรือมีศักยภาพในการส่งออก

๒) ระดับ ๔ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๘๐ - ๘๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่มีศักยภาพ เป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้

๓) ระดับ ๓ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๗๐ - ๗๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๔ ดาวได้

๔) ระดับ ๒ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๕๐ - ๖๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๓ ดาว โดยมีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ

๕) ระดับ ๑ ดาว (ได้คะแนนต่ำกว่า ๕๐ คะแนน) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๒ ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

สรุปได้ว่า “การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๙” นับเป็นโครงการในการคัดสรรผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการทั้งหลาย เพื่อเป็นการจัดมาตรฐานด้านการผลิต การออกแบบ และมาตรฐานของผู้ประกอบการเอง ซึ่งจะมีเกณฑ์ที่ตัดสินระดับขั้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการจะเป็นผู้ให้คะแนน และลงความเห็นโดยผู้ประกอบการทั้งหลายจำเป็นต้องรักษาคุณภาพ และพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อเข้าสู่การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยให้ได้ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทั้งยังสามารถเอาระดับขั้นที่ตนเองได้รับนั้น มาเป็นเครื่องรับประกัน ถึงคุณภาพสินค้าของตนเองได้

^๕ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, เอกสารดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์, ๒๕๔๕ หน้า ๘๐ - ๘๕.

๒.๑.๔ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)^๖

สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่ได้จัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือ กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดย สมอ. จะให้การรับรองด้วยการอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และตรวจติดตามผลโดยมีการเก็บตัวอย่างมาทดสอบ สำหรับค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่างทางโครงการจะให้การสนับสนุนทั้งหมดการให้บริการรับรองสำหรับผู้ยื่นคำ ขอบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น โดยมีหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้

๑) คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ (มีข้อใดข้อหนึ่งก็ได้) คือ

(๑) เป็นผู้ผลิตในชุมชนของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือก จากคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอน.ตผ.) หรือ

(๒) เป็นกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่น ๆ ตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพก้าวหน้า กลุ่มธรรมชาติ เป็นต้น

๒) การขอการรับรอง

(๑) ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือจังหวัด พร้อมหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ ตามแบบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

๓) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

(๑) ผู้ยื่นคำขอผ่านการตรวจประเมินสถานที่ผลิต และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด

(๒) เมื่อได้รับการรับรองแล้วต้องรักษาซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนโดย สมอ. ทำการตรวจติดตามผลอย่างน้อยปี ละ ๑ ครั้ง

๔) ไบรรับรอง มีอายุ ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในไบรรับรอง

๕) การต่ออายุไบรรับรองหรือการออกไบรรับรองฉบับใหม่ ให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการตามข้อ ๒) และ ๓)

ผลิตภัณฑ์ที่จะนำมากำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น ได้พิจารณาจากบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ ๕ กลุ่ม คือ

๑) กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

๒) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานเส้นใยพืช

๓) กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและสมุนไพร

๔) กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

^๖ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) [ออนไลน์], สืบค้นเมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖, แหล่งข้อมูล

http://app.tisi.go.th/otop/otop_project.html

๕) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปประดิษฐ์และหัตถกรรม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยจะมีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ผลิตสามารถนำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนไปใช้พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้โดยง่าย

๒.๑.๕ ตัวอย่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์จากต้นกก

“๑. ขอบข่าย

๑.๑ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ครอบคลุมเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ถักทอหรือประดิษฐ์ขึ้นจากต้นกกเท่านั้น ไม่ครอบคลุม ถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเส้นใยพืชชนิดอื่น เช่น ผักตบชวา หวาย หรือ ไยบวบ

๒. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

๒.๑ ต้นกก หมายถึง ต้นหญ้าประเภทหนึ่งที่ยืนอยู่ในพื้นที่ทั่วไป ลักษณะลำต้นสูงประมาณ ๑.๕ ถึง ๒ เมตร ลำต้นมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ เซนติเมตร มีความเหนียวและนุ่มนวล เหมาะสำหรับนำมาถักทอ ต้นกกมี ๓ ชนิด คือ กกกลมหรือไหล กกสามเหลี่ยมหรือมือ และกกลังกา

๒.๒ เลือกก หมายถึง ผลิตภัณฑ์จักสานชนิดหนึ่งที่ทอจากต้นกก มีลักษณะเป็นผืน ใช้ปูนั่งหรือนอน และอาจมีการประกอบด้วยวัสดุอื่น

๒.๓ ผลิตภัณฑ์จากกก หมายถึง สิ่งที่ถักทอหรือประดิษฐ์ขึ้นจากต้นกกเป็นหลัก และอาจมีการประกอบด้วย วัสดุอื่น

๓. ประเภท

๓.๑ ผลิตภัณฑ์จากต้นกก แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๑.๑ เลือกก

๓.๑.๒ ผลิตภัณฑ์จากกก เช่น กระเป๋า หมวก รองเท้า แผ่นรองจาน

๔. คุณลักษณะที่ต้องการ

๔.๑ ลักษณะทั่วไป

๔.๑.๑ ต้องมีรูปร่างสวยงาม และรูปทรงสมมาตรกัน

๔.๑.๒ ต้องไม่มีราปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดตลอดชิ้นงาน

๔.๒ เส้นกก

๔.๒.๑ ต้องมีขนาดของเส้นกสมำเสมอ อายุของกกที่จะนำมาทำต้องเหมาะสม ไม่มีรอยจุด กระ หรือรอยต่างอย่างเด่นชัด

๔.๒.๒ เส้นกกเมื่อดึงแล้วต้องเหนียว ไม่ขาดง่าย

๔.๓ การถักทอและจักสาน เส้นกกต้องเรียบเสมอกัน ไม่หัก งอ หรือ ขาดแตก และปรากฏส่วนที่เป็นไส้กกออกมาด้านนอก มีความแน่นหนา มีช่องไฟที่สม่ำเสมอ

๔.๔ ลวดลาย ต้องมีความประณีตและสม่ำเสมอ การเว้นระยะลวดลายให้เป็นไปตามที่กำหนด ลวดลายต้องไม่ห่างเกินไปเพราะจะทำให้ผลิตภัณฑ์จากต้นกกไม่แน่นหนาคงทน เมื่อมีการถักและต่อลวดลายต้องไม่เห็นรอยต่อของเส้นกก

๔.๕ ลี (ถ้ามี) ต้องมีลีสม่ำเสมอ ยกเว้นการย่อด้วยเทคนิคสมัยใหม่คือ ย่อโล่ระดับลี หรือย่อแบบลีสลับกันในชิ้นงานเดียว ลีต้องไม่ลอกแตก และเมื่อลูบผลิตภัณฑ์จากต้นกกแล้วลีต้องไม่หลุด ติดมือ

๔.๖ การเก็บริม ต้องเรียบร้อยสวยงาม มีความประณีต ลีสันเหมาะสม และสม่ำเสมอตลอดชิ้นงาน

๔.๗ การประกอบด้วยวัสดุอื่น ๆ ต้องมีความประณีตและเหมาะสมกับชิ้นงาน

๔.๘ การเคลือบเงา (ถ้ามี) ต้องเรียบ มีลีและความเงาสม่ำเสมอ ไม่เป็นเม็ด และต้องไม่ทำให้ชิ้นงานขาดความสวยงามตามธรรมชาติหรือทำให้เส้นกก กรอบ แตก หลุด ลอก

๕. การบรรจุ

๕.๑ หากมีการบรรจุ ให้บรรจุผลิตภัณฑ์จากต้นกกในภาชนะบรรจุที่สะอาด เรียบร้อย แข็งแรงพอที่จะป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์จากต้นกกได้

๖. เครื่องหมายและฉลาก

๖.๑ ที่ฉลากผลิตภัณฑ์จากต้นกกทุกหน่วยหรือภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์จากต้นกก ทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมี เลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

(๑) ชื่อเรียกผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าจากกก เลื่อกก

(๒) เดือน ปีที่ทำ

(๓) ชื่อผู้ทำ หรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น มผช.๗/๒๕๕๖

๗. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

๗.๑ รุ่น ในที่นี้ หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากต้นกกประเภทเดียวกันที่ทำโดยกรรมวิธีเดียวกัน ที่ทำหรือส่งมอบหรือซื้อขายในระยะเวลาเดียวกัน

๗.๒ การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้

๗.๒.๑ การชักตัวอย่าง ให้ชักตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากต้นกก โดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน ๕ ตัวอย่าง

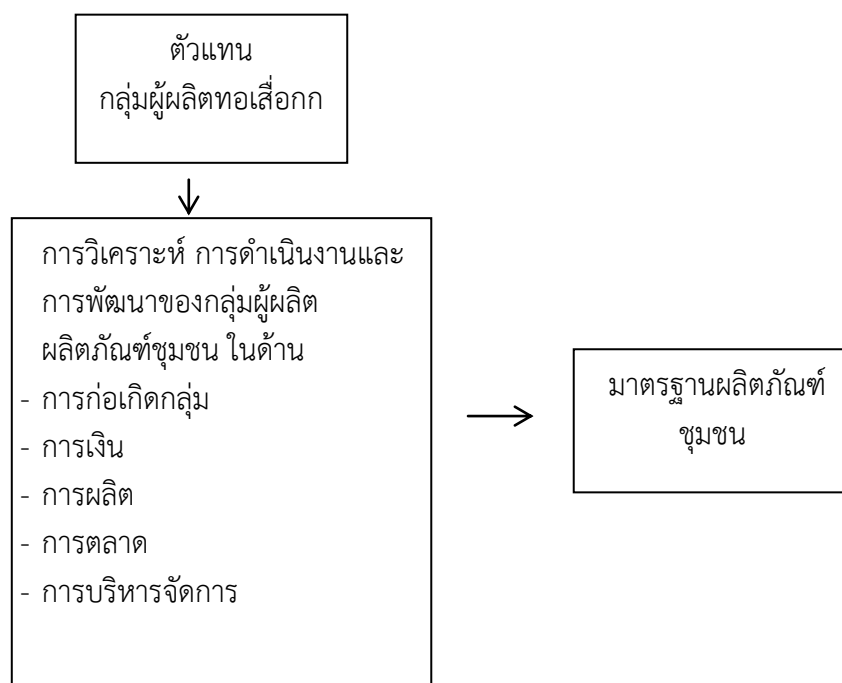
๗.๒.๒ เกณฑ์ตัดสิน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากต้นกกทุกตัวอย่าง เมื่อตรวจสอบแล้วต้องเป็นไปตามข้อ ๔.๑ ถึงข้อ ๔.๘ ข้อ๕. และข้อ ๖. จึงจะถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์จากต้นกก รุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้

๘. การทดสอบ

๘.๑ การทดสอบทุกรายการให้ตรวจพินิจ”

๒.๒ กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาไว้ดังนี้

บทที่ ๓ ผลการศึกษา

ในการศึกษานี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนากลุ่มทอเสื่อกกเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาในรูปแบบของการผสมผสาน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จากทั้ง ๒ รูปแบบ ผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประธานและตัวแทนกลุ่มเชิงลึกและจากการวิเคราะห์เอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ประธานและตัวแทนกลุ่ม ได้ข้อสรุปในภาพรวม

๓.๑ ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานกลุ่มทอเสื่อกกเทศบาลตำบลหนองบัววง และตัวแทนกลุ่มฯ จำนวนทั้งสิ้น ๑๐ คน (กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน OTOP) เกี่ยวกับการก่อเกิดกลุ่ม การดำเนินงาน การเงิน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการ สภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางที่กลุ่มต้องการพัฒนา ผู้ศึกษาได้ผลการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ศึกษาดังต่อไปนี้

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยกลุ่มทอเสื่อกก ม.๑,๖,๑๐ เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา การทอเสื่อกก ของเทศบาลตำบลหนองบัววง นั้น สืบเนื่องมาจากภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งคนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดจากผู้สูงอายุในชุมชน และคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือการทำนาเป็นหลัก ซึ่งหลังจากที่ว่างจากการทำนา ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ออกไปทำงานรับจ้างต่างถิ่น ก็จะพากันมาทอเสื่อเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน หรือนำออกจำหน่ายบ้าง จากการทอเสื่อปุลาตธรรมดา ดัดแปลงเป็นเสื่อแบบพับ และมีลวดลาย ยกดอกเป็นลายชนิดต่างๆ

กลุ่มฯ จึงมีความคิดที่จะนำเสื่อกก มาดัดแปลงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กระเป๋าถือ สุภาพสตรี กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าเอกสาร กล่องกระดาศิซุ ที่รองจาน ฯลฯ ซึ่งน่าจะเพิ่มมูลค่าในการจำหน่ายได้ จึงได้มีการทดลองออกแบบผลิตภัณฑ์ขึ้นมา และได้การยอมรับในระดับหนึ่งจนถึงปัจจุบัน การแปรรูปเสื่อกกเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้มีรูปแบบที่หลากหลายและทันสมัย ซึ่งทำให้เสื่อกกแบบธรรมดา เพิ่มมูลค่าขึ้นมาน่าพอใจ และเป็นที่ต้องการของตลาดมากกว่าเมื่อก่อนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ มีขั้นตอนวิธีการ ดังนี้

๓.๑.๑ กระบวนการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเปลือก

๓.๑.๑.๑ วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- ๑) เส้นกก
- ๒) ผ้าไหมที่จะนำมาตกแต่งกระเป๋า
- ๓) เชือกไนลอน
- ๔) สีย้อมไหม (สีเคมี)
- ๕) หนังกเทียม

๓.๑.๑.๒ อุปกรณ์

- ๑) ฝีม
- ๒) ไม้สอด
- ๓) กี่
- ๔) เต่า
- ๕) ไม้พาย
- ๖) ปีบ (ย้อมสีกก)
- ๗) กาละมังใหญ่
- ๘) จักรเย็บ

๓.๑.๑.๓ ขั้นตอนการผลิต

- ๑) การเตรียมกก
  - (๑) ตัดต้นกกนามากรีดตากแดดให้แห้ง
  - ๒) นำมามัดเป็นกาเล็ก ๆ แล้วนำมามัดรวมกันเป็นมัดใหญ่อีกที
  - (๓) นำมาตากแดดอีกครั้งก่อนนำมาย้อมสี
  - (๔) นำกมาย้อมสีเสร็จตากแดดให้แห้ง
- ๒) การทอ

๓.๑.๑.๔ การแปรรูปตากเปลือก (การทำกระเป๋า)

เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต

- ๑) นำกระดาษแข็ง มาตัดแบบตามแบบที่ต้องการ
- ๒) แล้วนำไปเย็บติดกับเปลือก ตกแต่งด้วยผ้าไหมหรือหนังกเทียม
- ๓) เย็บริมด้วยผ้ากุน
- ๔) นำชิ้นงานมาประกอบกัน แล้วเย็บติดกัน หากชิ้นไหนที่เย็บด้วยจักร

อุตสาหกรรมไม่ได้ก็นามาซอยด้วยมือ

- ๕) ตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนนำออกจำหน่าย

เปลือกที่นำมาตัดเย็บเพื่อแปรรูปนั้นต้องเป็นเปลือกที่มีเส้นกกที่เสมอกันทั้งผืน เมื่อนำมาแปรรูปแล้วจะสวยงาม เรียบร้อย และมีลวดลายที่สม่ำเสมอ

๓.๑.๒ ผลการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มทอเสื้ออก ม.๑,๖,๑๐ เทศบาลตำบลหนองบัววง
อำเภอ ลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา และตัวแทนกลุ่มฯ

เกี่ยวกับการก่อเกิดของกิจการ และการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทาง
ที่ต้องการพัฒนา ปรากฏผลดังนี้

การก่อเกิดของ กิจการ (กลุ่ม)	การดำเนินงาน (การเงิน / การผลิต / การตลาด / การ บริหารจัดการ)	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางที่ ต้องการ พัฒนา
กลุ่มทอเสื้ออก ม.๑,๖,๑๐	การเงิน - ทต. หนองบัววง สนับสนุน อุปกรณ์จักรที่ใช้เย็บเสื้อ อก	- ไม่สามารถรับการสั่งซื้อ สินค้า (Order) ครั้งละ มากๆ ได้ เพราะต้องใช้ เงินทุนจำนวนมาก	- จัดหาแหล่งทุน ดอกเบี้ยต่ำ
- ชาวบ้านส่วนใหญ่ ย้ายถิ่นมาจาก จ. บุรีรัมย์ มีความรู้ ด้านการทอเสื้อติด ตัวมา และได้มีการ ทอเสื้อไว้ใช้ใน ครัวเรือน - จุดเริ่มต้นเกิดจาก ผู้นำชุมชน หมู่ ๑,๖,๑๐ ต้องการ ช่วยให้ชาวบ้านที่มี เวลาว่างจากการ ทำไร่ ทำนา ได้มี อาชีพเสริม ประกอบกับ ชาวบ้านมีความรู้ เกี่ยวกับการทอ เสื้ออยู่แล้ว จึง เสนอให้ทางอำเภอ ช่วยส่งเสริมอาชีพ ให้ และมีการจัดตั้ง กลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีสมาชิก	การผลิต - ในช่วงแรก ชาวบ้านทำ กันเอง เป็นแบบพื้น ๆ ก ที่ใช้เป็นเส้นใหญ่ หยาบ ขาดความสวยงาม ต่อมา เมื่อก่อตั้งกลุ่มแล้ว ทาง พัฒนากรอำเภอได้ติดต่อ วิทยากรมาสอนการทำ ลวดลายจึงได้แบบที่ สวยงามขึ้น และได้ทำเสื้อ อกที่ละเอียดขึ้น - มีการพัฒนารูปแบบโดย ทำเป็นกระเป่าถือ แจกัน และของใช้เบ็ดเตล็ด ใช้ จักรเย็บแต่ยังคงย้อมเสื้อ อกด้วยน้ำยาเคมีสำหรับ วัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่ ชาวบ้าน เกือบทุก ครัวเรือนปลูกไว้ภายใน บริเวณบ้าน คนละ ประมาณ ๑๐ - ๒๐ ตารางวา จึงทำให้ไม่ต้อง พึ่งพาวัตถุดิบจาก	- ยังขาดความรู้ในการ ออกแบบและพัฒนา รูปแบบให้สวยงาม สามารถแข่งขันกับ กลุ่มอื่น ๆ ได้ - ช่วงฤดูฝนพบปัญหา เรื่องการตากต้นกกที่ จะต้องใช้การตากถึง ๓ แดด จึงจะแห้งสนิท - ช่วงฤดูฝนทางกลุ่มไม่ สามารถทอเสื้อได้ เต็มที่ สมาชิกส่วนหนึ่ง จึงต้องไปทำงาน รับจ้าง เพื่อหาเงินส่ง ลูกหลานเรียนหนังสือ ทำให้จำนวนสมาชิก ลดลง	- ต้องการพัฒนารูปแบบให้ สวยงาม แปลก ใหม่กว่าที่ทำ อยู่ เพื่อให้กลุ่ม สามารถ ขยายตัวและมี รายได้เพิ่มขึ้น - ยังไม่ได้รับรอง มาตรฐาน สินค้า

การก่อเกิดของ กิจการ (กลุ่ม)	การดำเนินงาน (การเงิน / การผลิต / การตลาด / การ บริหารจัดการ)	ปัญหาอุปสรรค	แนวทางที่ ต้องการ พัฒนา
แรกเริ่ม ๓๐ คน	ภายนอก		
	การตลาด - ตัวผลิตภัณฑ์เสื่อกกที่ผลิต ได้ยังขาดรูปแบบและ ลวดลาย ที่สวยงาม - ผู้ซื้อบางส่วนเดินทางเข้ามา ซื้อที่กลุ่ม ชาวบ้านภายใน พื้นที่ ซื้อไปใช้เองใน ครอบครัว - การกำหนดราคาอยู่ใน ระดับต่ำ ถ้าคิดจากต้นทุน ค่าแรงงาน และค่าวัสดุแล้ว เกือบไม่มีกำไร เพราะสื่อ ๑ ผืน แบบธรรมดา ขนาด ๒ x ๑.๕ เมตร ราคาขาย ประมาณ ๑๓๐ บาท ใช้เวลา ผลิต ๑ วันครึ่ง ถึง ๒ วัน	- ผลิตภัณฑ์มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน ยังไม่มี ความแตกต่าง ไม่เป็นที่ สนใจของตลาด - -	- ศึกษาดูงาน - อบรมการ ออกแบบ ผลิตภัณฑ์ -
	การบริหารจัดการ - ประธานกลุ่ม นางโสภา ดิษฐภักดี เป็นผู้ที่มีความ ตั้งใจที่จะขับเคลื่อนผลผลิต ของกลุ่ม สามารถพัฒนา รูปแบบและนำ ออกจำหน่ายได้ในปริมาณที่ กลุ่มสามารถผลิตได้ และ ชาวบ้านที่ทอเสื่อ ส่วนใหญ่ จะเป็นผู้สูงอายุ จึงเป็นการ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และยังได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย เป็นการสร้าง บรรยากาศที่มีต่อกลุ่มและ หมู่บ้าน		

กลุ่มทอเสื่อกลุ่มกก ม.๑,๖,๑๐ เทศบาลตำบลหนองบัววง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นจากสมาชิกของกลุ่มรวมตัวกันและมีหน่วยงานจากท้องถิ่นมาช่วยเหลือในการจัดตั้ง สมาชิกส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดบุรีรัมย์ มีความรู้ด้านการทอเสื่อ ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จาก เทศบาลตำบลหนองบัววง จังหวัดนครราชสีมา การผลิตสมาชิกกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจะมาร่วมกันทอเสื่อที่ทำการกลุ่ม สำหรับวัตถุประสงค์ที่ใช้คือต้นกกที่ปลูกภายในชุมชน เริ่มแรกเป็นการผลิตรูปแบบพื้น ๆ ขาดความสวยงาม จนกระทั่งทางพัฒนาการได้นำวิทยากรมาสอนและพัฒนารูปแบบที่สวยงาม มีความหลากหลายขึ้น และผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านในชุมชนซื้อไปใช้เองและกลุ่มนำออกจำหน่ายในงานที่ทางราชการจัดขึ้น โดยจำหน่ายในราคาต่ำ ปัญหาของกลุ่มที่พบของกลุ่มยังใช้สีเคมีในการย้อมกก ฤดูฝนไม่สามารถตากกกให้แห้งสนิทได้ จึงทำให้สมาชิกส่วนหนึ่งต้องเดินทางไปทำงานในเขตอำเภอ แนวทางพัฒนาที่กลุ่มต้องการพัฒนาการย้อมสีด้วย สีธรรมชาติและพัฒนารูปแบบให้สวยงามแปลกใหม่

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกประธานกลุ่มจำนวน ๑ คน และสมาชิก ๙ คน รวม ๑๐ คนภาพรวมตามประเด็นที่ศึกษา พบว่า

๓.๑.๒.๑ การก่อเกิดของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน มีจุดเริ่มต้นเกิดจากความต้องการมีรายได้เสริม โดยประธานกลุ่มจะเป็นผู้นำในความคิดและการดำเนินงาน ซึ่งเคยมีประสบการณ์ตรงและมีหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม

๓.๑.๒.๒ การดำเนินงานของกลุ่ม

๑) ด้านการเงิน กลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะกลุ่ม ในรูปแบบการรวมตัวกันจะมีการระดมเงินทุนจากการขายหุ้นให้แก่สมาชิก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และอีกส่วนหนึ่งเป็นเงินที่สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งที่เป็นตัวเงิน ทรัพย์สิน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน

๒) ด้านการผลิต ความรู้ที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ได้มาจากการเรียนรู้ โดยการเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานราชการ โดยใช้ความรู้ที่สะสมมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและการถ่ายทอด ต่อๆ กันมา ประธานกลุ่มส่วนใหญ่มีความรู้ความชำนาญ และได้รับการยอมรับให้เป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ

๓) ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกจำหน่ายส่วนใหญ่เกิดจากการทดลองทำออกจำหน่ายในชุมชนจนได้รับการยอมรับ จึงนำออกมาจำหน่ายในตลาดทั่วไป และมีทั้งลูกค้ามาซื้อถึงกลุ่ม ราคาที่ขายอยู่ในระดับต่ำเพราะผลิตภัณฑ์ยังไม่ค่อยได้มาตรฐาน การแนะนำผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการแนะนำต่อกัน และการเข้าร่วมงานของราชการเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว

๔) ด้านการบริหารจัดการ ประธานกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการในเกือบ ทุกเรื่อง ตั้งแต่การผลิต การจำหน่าย การเงิน และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก กลุ่มจะมีระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม มีการจัดทำโครงสร้างการบริหาร ที่ชัดเจน สถานที่ใช้ในการดำเนินงานเป็นบ้านของประธานกลุ่มโดยมีสมาชิกเป็นผู้ไปร่วมในการผลิต ได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้างต่อชิ้น

๓.๑.๒.๓ ปัญหาอุปสรรค ผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดคุณภาพและมาตรฐานที่ดี มีคู่แข่งชั้นมาก ขาดตลาดรองรับที่แน่นอน สมาชิกกลุ่มต้องไปทำงานเพื่อหารายได้ที่อื่น

๓.๑.๒.๔ แนวทางการพัฒนาที่กลุ่มต้องการ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีหน่วยงานภาครัฐช่วยในการหาตลาดรองรับที่แน่นอนให้ ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และด้านเงินทุนหมุนเวียน

๓.๒ ตอนที่ ๒ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

การศึกษาความต้องการในการพัฒนากลุ่มทอเสื่อกกเทศบาลตำบลหนองบัววง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนากลุ่มทอเสื่อกกเทศบาลตำบลหนองบัววง ปรากฏผลดังนี้

๓.๒.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือเกษตรกร

๓.๒.๒ การก่อเกิดของกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ได้จัดตั้งขึ้นโดย มีการส่งเสริมสนับสนุนทั้งงบประมาณ ความรู้ ทักษะรูปแบบ ประกอบกับผู้ที่ผู้นำและสมาชิกผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ต้องการมีอาชีพเสริม ต้องการมีรายได้และแก้ปัญหาการว่างงาน โดยมีหน่วยงานหลักที่เข้าไปช่วยในการจัดตั้งกลุ่มได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนและสำนักงานเกษตร สำหรับจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในช่วงแรกจะมีจำนวน ๑๑ - ๒๐ คน และจนถึงปัจจุบันกลุ่มส่วนใหญ่มีสมาชิกที่เพิ่มขึ้นเพราะเมื่อเข้าร่วมดำเนินงานแล้วทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็มีบางกลุ่มที่จำนวนสมาชิกลดลง เพราะเมื่อทำไปแล้ว บางช่วงเศรษฐกิจไม่ดี ขาดตลาดรองรับที่แน่นอน ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขายไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้จำนวนสมาชิกลดลง

๓.๒.๓ การดำเนินงาน

๓.๒.๓.๑ ด้านเงินทุน

๑) เงินทุนที่กลุ่มใช้ในการดำเนินงานทั้งในภาพรวม จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์และกลุ่มดาวพบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกร่วมกันลงทุนในลักษณะหุ้น ในราคาหุ้นละ ๑๐๐ บาท สำหรับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่ม ได้แก่ เทศบาลศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๒๐ จังหวัดนครราชสีมา

๒) การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก ทั้งในภาพรวม จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ พบว่ามีการประชุมเพื่อเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีการจัดประชุม ซึ่งมีการแจ้งข้อมูลให้สมาชิกได้ทราบบ้างเป็นบางครั้ง

๓) การดำเนินงานบริหารจัดการการเงินในภาพรวม จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ และพบว่ามีกรบันทึกตัวเลขทางการเงินที่ชัดเจน

๓.๒.๓.๒ ด้านการผลิต

๑) ความรู้ที่ทางกลุ่มใช้ในการผลิตในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน และสำหรับกรณีที่มีหน่วยงานมาสอนให้ถึงที่ทำการกลุ่มมากที่สุด ได้แก่ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๒๐ จังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานที่จัดให้ความรู้โดยสมาชิกกลุ่มเดินทางไปรับการอบรมมากที่สุด ได้แก่ เทศบาลหนองบัววง

๒) แหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตทั้งในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนและจัดซื้อจากภายนอกชุมชนบางส่วน

๓) อุปกรณ์เครื่องมือที่ทางกลุ่มใช้ในการผลิตในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ ซื้อจากร้านค้าหรือโรงงานทั่วไป

๔) การพัฒนาวิธีการผลิตของกลุ่มตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบันทั้งในภาพรวม พบว่า เคยมีการพัฒนารูปแบบวิธีการมาแล้ว โดยใช้วิธีปรับปรุงรูปแบบวิธีการผลิตให้ได้มาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิต คิดค้นเทคนิควิธีใหม่ ๆ ดัดแปลงรูปแบบตามความต้องการของตลาด นอกจากกลุ่มที่ไม่มีการพัฒนาวิธีการผลิตให้เหตุผลว่ารูปแบบวิธีการที่ทำอยู่ดีอยู่แล้ว

๓.๒.๓.๓ ด้านการตลาด

๑) ตลาดหรือผู้ซื้อของกลุ่มในภาพรวม พบว่า ผู้ซื้อที่อยู่ภายในชุมชน และมีหน่วยงานมารับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่าย คือ เทศบาล และสถานที่ ที่สมาชิกของกลุ่ม นำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายมากที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ สถานที่ที่ทางราชการจัดขึ้น ตลาดนัด หรือร้านค้าชุมชน

๒) ความต้องการซื้อของตลาดในภาพรวม พบว่า ไม่มีความต้องการซื้อที่แน่นอน

๓) การติดตามการจัดทำทะเบียนข้อมูลและความต้องการของลูกค้าในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยมีการจัดทำทะเบียนข้อมูลและความต้องการของลูกค้า

๔) การผลิตผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายของกลุ่มใน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของชุมชนที่มีการทำสืบทอดกันมา

๕) การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในภาพรวม พบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและทำตาม

๖) การจัดส่งผลิตภัณฑ์เข้ารับรองคุณภาพในภาพรวม พบว่า ไม่เคย ส่งผลิตภัณฑ์เข้าพิจารณารับรองคุณภาพและส่วนใหญ่ได้รับการรับรองคุณภาพ มผช.

๗) การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวม พบว่า ไม่เคยมีการพัฒนา ตัวผลิตภัณฑ์ให้เหตุผลว่า ผลิตภัณฑ์แบบเดิมดีอยู่แล้ว และไม่มีความรู้

๘) บรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มใช้อยู่ ในภาพรวม พบว่า ใช้ถุงหรือกล่องธรรมดาที่หาซื้อได้จากร้านค้าทั่วไป

๙) วิธีการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายทั้งในภาพรวม พบว่า ใช้วิธีคิดคำนวณจากต้นทุนบวกกำไรที่ต้องการ เป็นราคาขาย

๑๐) การกำหนดแหล่งจำหน่ายทั้งในภาพรวม พบว่า ไม่มีแหล่งจำหน่ายที่ชัดเจน

๑๑) การดำเนินงานด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ในภาพรวม พบว่า มีการทำการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นพับ การบอกต่อกันไป อินเทอร์เน็ต วิทยุ และหน่วยงานราชการจัดทำป้ายให้

๓.๒.๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม

๑) สถานที่ที่กลุ่มใช้เป็นี่ดำเนินงานทุกประเภทผลิตภัณฑ์ ใช้บ้านของประธานเป็นที่ดำเนินงาน

๒) สถานภาพการดำเนินงานของกลุ่มทอเสื่อกก ยังคงดำเนินงานเป็นปกติ เพราะสินค้ายังเป็นที่ยอมรับของตลาด มีลูกค้าที่ซื้อประจำ มีการเปลี่ยนตัวผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม กับวัตถุดิบและความต้องการของตลาด

๓) ผลการดำเนินงานของกลุ่มในภาพรวม พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับพอใช้ โดยให้เหตุผลว่า ผลิตได้ไม่มาก พอขายได้และขายในชุมชน

๔) การดำเนินงานบริหารงานในภาพรวม พบว่า มีการดำเนินงานโดยยึดมติของที่ประชุมกลุ่มเป็นหลัก

๕) การดำเนินงานบริหารระบบบุคลากรใน พบว่า ส่วนใหญ่มีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่และความถนัด

๖) คุณลักษณะของผู้นำที่ดีในความคิดเห็นของประธานหรือตัวแทนกลุ่มในภาพรวม พบว่า ผู้นำกลุ่มที่ดีควรเป็นผู้ที่ยอมรับของคนในชุมชน

๗) ลักษณะแรงงานที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่ม

๘) ทักษะของผู้ปฏิบัติงานของกลุ่มในภาพรวม พบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่พอมีทักษะบ้างแต่ไม่มากนัก ต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม

๙) วิธีการประกอบการในชุมชนที่เหมาะสมในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าควรดำเนินงานในรูปแบบของกลุ่มที่ทำอยู่เหมาะสมดีแล้ว โดยให้เหตุผลว่าเป็นการสร้างสามัคคี การมีส่วนร่วม และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

๑๐) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมการดำเนินงานของกลุ่ม

๑๑) การดำเนินงานเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของกลุ่มในภาพรวม พบว่า ใช้วิธีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีเอกสาร

๑๒) การปฏิสัมพันธ์กับภายนอกในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีความร่วมมือเป็นเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ

๑๓) การประชุมกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดประชุมบ้างเป็นครั้งคราว

๑๔) การกำหนดแผนการดำเนินงานของกลุ่มในภาพรวม พบว่า มีแผน และได้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

๑๕) วิธีการพัฒนาของกลุ่มในภาพรวม พบว่า มีวิธีการพัฒนากลุ่มโดยการเรียนรู้กันเองภายในกลุ่ม

๓.๒.๔ ความต้องการในการพัฒนาของกลุ่ม

๓.๒.๔.๑ วิธีการเรียนรู้ที่ทางกลุ่มต้องการในภาพรวม พบว่า มีความต้องการเดินทางไปดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ

๓.๒.๔.๒ ความรู้ที่กลุ่มต้องการในการพัฒนาในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาในด้านการเงิน และการพัฒนาด้านการผลิต ได้แก่ การพัฒนาด้านเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสถานที่ที่ใช้ในการผลิต ทักษะความรู้ การควบคุมการผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และพัฒนาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดทำบัญชี การบริหารที่เป็นระบบ

๓.๒.๔.๓ การพัฒนาด้านการตลาดที่กลุ่มต้องการในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุดโดยการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์

๑) ด้านราคาในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการการพัฒนาเกี่ยวกับราคา คือ อยากให้มีราคามาตรฐานกลางในผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน

๒) ด้านการจัดจำหน่ายในภาพรวม พบว่า ต้องการมีแหล่งขายที่ชัดเจนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่

๓) ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการเอกสารแนะนำผลิตภัณฑ์ที่จัดทำโดยหน่วยงานภาครัฐ

๓.๒.๔.๔ ความคิดเห็นของกลุ่มเกี่ยวกับการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ให้ความคิดเห็นว่า กลุ่มควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีความสามัคคี สมาชิกมีส่วนร่วม ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ และสำหรับการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวอาจจะเกิดจากการบริหารงานที่ไม่เป็นระบบ สมาชิกเกิดความขัดแย้ง และขาดการให้ความร่วมมือ

๓.๓ สรุปผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประธานและตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มทอเสื่ออก จำนวน ๑๐ ตัวอย่าง ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มในด้านการก่อเกิดกลุ่ม การเงิน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการ ภายใต้หลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๙ ผู้วิจัย ได้สรุปผลการสัมภาษณ์จากการศึกษา ดังนี้

๓.๓.๑ ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน

๑) ด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์เสื่ออกของชุมชนทำให้ทราบว่ากลุ่มทอเสื่ออกใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด โดยใช้วัตถุดิบในชุมชนร้อยละ ๘๕ ขึ้นไปและจัดหาจากนอกพื้นที่ร้อยละ ๑๕ มีการขยายปัจจัยการผลิตน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ เนื่องจากยังใช้วิธีเก็บต้นกกจากธรรมชาติมาใช้ในการผลิต และกลุ่มอยู่ในช่วงดำเนินการ ทำนานก ไร่ใช้ในการผลิต การรักษาสีสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต กลุ่มทอเสื่ออกยังให้ความสำคัญน้อยต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากยังมีการผลิตสินค้าในจำนวนที่น้อยอยู่ ความสามารถในการผลิตของกลุ่มทอเสื่ออก สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงของเดิม เพราะกลุ่มมีแบบร่างชิ้นงานในการผลิตที่ชัดเจน

๒) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอเสื่อกก ในการผลิตสินค้าในรอบ ๑ ปี กลุ่มมีแนวคิดของกลุ่มที่จะพัฒนารูปแบบสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่กลุ่มก็ยังขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยใช้บรรจุภัณฑ์แบบธรรมดา เช่น กระดาษ/ถุงพลาสติก เป็นต้น

๓) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน การทอเสื่อกก ของชุมชน เป็นการทอเสื่อกกไว้ใช้เองในครัวเรือน จึงให้ความสำคัญน้อยต่อการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มมีการก่อตั้งเพียง ๓ ปี ปัจจัยการผลิต (วัตถุดิบ/แรงงาน/ทุน) ส่วนใหญ่มาจากชุมชน มีการจัดสรรผลกำไร ให้กับสมาชิกกลุ่มและบางส่วนให้แก่ชุมชนในรูปแบบสาธารณประโยชน์ ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการประกอบการของกลุ่มน้อย ส่วนในเรื่องการจัดทำบัญชีของกลุ่มมีการดำเนินการโดยมีการจัดทำบัญชีอย่างง่ายไม่เป็นระบบ

๓.๓.๒ ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด

มีแหล่งจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม เป็นตลาดภายในประเทศ ยังขาดความรู้เรื่องการตลาด รายได้ในการจัดจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕ - ๕๐ มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่แต่มีการสั่งซื้อไม่สม่ำเสมอ ในด้านเรื่องราวของตัวผลิตภัณฑ์ เป็นการนำภูมิปัญญาจากท้องถิ่นดั้งเดิมและมีการพัฒนาสร้างสรรค์ แต่ไม่มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ไว้

๓.๓.๓ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภูมิปัญญาเดิมมีคุณลักษณะ ที่สะท้อนความเป็นเลิศของภูมิปัญญาไทย มีลวดลาย สีสันงดงาม มีขนาดสัดส่วนเหมาะสมสะดวกต่อการใช้งาน และยังทันสมัยตรงกับค่านิยมของตลาด ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ค่อนข้างดี มีเอกลักษณ์ตามประเภทของผลิตภัณฑ์ มีความประณีต ในส่วนด้านบรรจุภัณฑ์ ฉลาก และตราสินค้า ต้องปรับปรุง เนื่องจากยังไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ ฉลาก หรือตราสินค้า

๓.๓.๔ ด้านสภาพปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม

ให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพราะขาดความรู้เรื่องการตลาด ตลาดรองรับไม่แน่นอน การแข่งขันที่รุนแรง ถูกกดราคา ราคาวัตถุดิบสูง ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ไม่ทันสมัย ไม่มีมาตรฐาน การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม ขาดการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

๓.๔ SWOT Analysis

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาริบทและศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอเสื่อกก ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนกลุ่มทอเสื่อกก ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง จำนวน ๑๐ ราย ที่เข้าร่วมในงานศึกษาค้นคว้า มีประเด็นที่สำคัญนำ มาวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ SWOT Analysis ได้ดังนี้

๓.๔.๑ การวิเคราะห์จุดแข็ง

๑) ผู้ประกอบการมีความรู้และความชำนาญทางด้านการทอเสื่อกก ผลิตภัณฑ์เสื่อกกเป็นอย่างดี และดำเนินธุรกิจมานาน

๒) เงินลงทุนเริ่มแรก เป็นเงินลงทุนของผู้ประกอบการเองทั้งหมด ทำให้ไม่มีปัญหาทางด้านภาระหนี้สิน

๓) สถานที่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ทำให้มีต้นทุนการขนส่งทางด้านวัตถุดิบต่ำ รวมทั้งไม่จำเป็นต้องสำรองวัตถุดิบไว้มาก

๔) มีต้นทุนในการผลิตต่ำ ทำให้สามารถตั้งราคาขายได้ถูกกว่าคู่แข่งชั้นระดับเดียวกันในตลาด

๕) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอเสื่อกก ในการผลิตสินค้าในรอบ ๑ ปี กลุ่มมีแนวคิดของกลุ่มที่จะพัฒนารูปแบบสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

๖) ผู้ประกอบการมีการนำผลิตภัณฑ์ไปแสดงในงานแสดงสินค้าต่างๆ อยู่เสมอ เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ทางด้านผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค

๓.๔.๒ การวิเคราะห์จุดอ่อน

๑) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน การทอเสื่อกกของชุมชน เป็นทอเสื่อกกไว้ใช้เองในครัวเรือน จึงให้ความสำคัญน้อยต่อการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ

๒) กลุ่มทอเสื่อกก ไม่มีการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และกิจการยังไม่มียงบประมาณทางด้านนี้เท่าที่ควร

๓) กลุ่มทอเสื่อกก ขาดความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชี กลุ่มมีการดำเนินการโดยมีการจัดทำบัญชีอย่างง่ายไม่เป็นระบบ

๔) ขาดความรู้เรื่องการตลาด ทำให้มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่แต่มีการสั่งซื้อ ไม่สม่ำเสมอ

๕) กลุ่มทอเสื่อกก ไม่มีตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของตนเอง ทำให้กิจการ ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากนัก เนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้ผู้บริโภครับรู้เท่าที่ควร

๖) การรักษาสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต กลุ่มทอเสื่อกกยังให้ความสำคัญน้อยต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากยังมีการผลิตสินค้าในจำนวนที่น้อยอยู่

๗) กลุ่มยังขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยใช้บรรจุภัณฑ์แบบธรรมดา เช่น กระดาษ/ถุงพลาสติก ที่มีขายตามท้องตลาดทั่วไป เป็นต้น

๓.๔.๓ การวิเคราะห์โอกาส

๑) การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ทำให้อัตราการเติบโตในภาคการผลิตและบริโภคเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์เสื่อกกด้วย

๒) รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจัง ทำให้เปิดโอกาสในการขยายการผลิตทางด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานมากขึ้น

๓) ในปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชน เข้ามามีบทบาททางการช่วยเหลือผู้ประกอบการมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการให้คำปรึกษาในการดำเนินธุรกิจการออกแบบตราสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

๓.๔.๔ การวิเคราะห์อุปสรรค

๑) เนื่องจากการผลิตผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกก เป็นธุรกิจที่ลงทุนไม่มากทำให้มีคู่แข่งในตลาดจำนวนมาก

- ๒) ผลิตรถยนต์เลียนแบบได้ง่าย ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างทางด้านความรู้ในเรื่องของตราสินค้ากับผู้บริโภคมากขึ้น
- ๓) วิธีการทำผลิตรถยนต์เสื่อกกของผู้ผลิตแต่ละรายไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้ผู้บริโภคแยกความแตกต่างของผลิตรถยนต์ได้ยาก
- ๔) การผลิตรถยนต์เสื่อกก เป็นสินค้าที่ต้องพึ่งวัตถุดิบตามแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้เกิดความเสี่ยงของวัตถุดิบขาดตลาด หรือความผันผวนของราคาวัตถุดิบ

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องตามหลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตรถยนต์ชุมชนและท้องถิ่นตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๙ ผลิตรถยนต์กลุ่มทอเสื่อกก ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยสรุปตามแบบประเมินตามหลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตรถยนต์ชุมชนและท้องถิ่น จากการดำเนินงานศึกษา ทำให้ทราบว่ากลุ่มฯ อยู่ในเกณฑ์ ระดับ ๒ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๕๐ - ๖๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๓ ดาว หากมีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ

บทที่ ๔ บทสรุป และข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาเรื่อง “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน” เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการทั้งหมด ๑๐ ราย ซึ่งสามารถสรุปถึงแนวทางตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปสู่การพัฒนา ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกก ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

๒. เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกไปสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับได้ของอาเซียน

ในการสรุปผลการศึกษานั้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาให้เห็นถึงปัญหาและ แนวทางแก้ไขของกลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์ความสอดคล้องตามหลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนและท้องถิ่นตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๙ ผลิตภัณฑ์กลุ่มทอเสื่อกก ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัววง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยสรุปตามแบบประเมิน ตามหลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น จากการดำเนินงานศึกษา ทำให้ทราบว่า กลุ่มทอเสื่อกก อยู่ในเกณฑ์ ระดับ ๒ ดาว (ได้คะแนนระหว่าง ๕๐ - ๖๙ คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ ๓ ดาว หากมีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ และเพื่อให้กลุ่มฯสามารถพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานระดับ ๕ ดาว และส่งสินค้าไปจำหน่ายใน ต่างประเทศได้นั้น กลุ่มฯ ควรพัฒนากระบวนการทำงานของกลุ่มฯ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า ตาม มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ดังนี้

๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐาน OTOP

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีความเกี่ยวข้องงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผลิตภัณฑ์เสื่อกก) ดังนี้

๔.๑.๑ ควรมีการศึกษาวิจัยเฉพาะประเภทผลิตภัณฑ์เพื่อทราบถึงความต้องการและ กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนา ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

๔.๑.๒ ควรให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจวิธีการและขั้นตอนการขอใบรับรอง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถประเมินตนเอง ได้ง่ายๆ ว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับใดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และมีแนวทางใดในการพัฒนาให้ เข้าเกณฑ์ เพื่อจะได้รับการประกันคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ และพัฒนาสินค้าจนได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้แต่ละชุมชนได้นำทรัพยากร ภูมิปัญญาใน ท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด

สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยยึดหลักการพึ่งตนเองของชุมชน และรัฐต้องพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๔.๑.๓ หน่วยงานทางภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนทางการให้ความรู้ในเรื่องของตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เทคนิคการขาย การจัดทำบัญชี ฯลฯ และสร้างความตระหนักในเรื่องของการใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มากแก่กลุ่มอาชีพในชุมชน

๔.๑.๔ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ควรรีบเร่งหรือใช้รูปแบบวิธีเดียวกันกับ ทุกๆ ประเภทผลิตภัณฑ์ ควรมีการวิเคราะห์เป็นรายผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการและตลาด

๔.๑.๕ ควรเพิ่มช่องทางการตลาดในการขายสินค้า OTOP ในต่างประเทศ โดยประสานกับกระทรวงพาณิชย์ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการจัดการประชาสัมพันธ์ การออกบูธ เพื่อ จำหน่ายสินค้า OTOP ให้กับผู้บริโภคในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาต่อยอดการจำหน่ายสินค้า OTOP ไปสู่ต่างประเทศต่อไป

๔.๑.๖ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทย/ภูมิปัญญาชุมชน เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชุมชน มีการลอกเลียนสินค้าได้ง่าย ดังนั้น เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยอันเป็นมรดกทางปัญญาของแผ่นดินได้อยู่คู่กับคนไทย เป็นทุนทางปัญญาในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมรวมทั้งวัฒนธรรมการสงวน และรักษามรดกทางภูมิปัญญาดังกล่าวจึงต้องมีระบบคุ้มครองทรัพย์สินทางภูมิปัญญาเกิดขึ้นเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ในท้องถิ่นและประเทศชาติลิขสิทธิ์ ภูมิปัญญาไทยนี้จึงเปรียบเสมือนระบบคุ้มกัน

๔.๒ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษากลุ่มทอเสื่อกก

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ เพื่อให้การพัฒนากลุ่ม ไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานระดับ ๕ ดาว และสามารถส่งสินค้าไปจำหน่ายในต่างประเทศได้ โดยกลุ่มฯ ควรพัฒนากระบวนการทำงานของกลุ่มฯและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ดังนี้

๔.๒.๑ ควรมีการเพิ่มสมรรถนะให้แก่ผู้นำกลุ่มในด้านการบริหารจัดการ เช่น ภาวะผู้นำ การบริหารความเสี่ยง การบริหารความขัดแย้ง เพราะผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่ม

๔.๒.๒ ควรมีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการตลาด เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการตลาด เพื่อให้กลุ่มสามารถวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นและคาดการณ์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงได้

๔.๒.๓ ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนทุกประเภทให้ได้มาตรฐานก่อนที่จะมีการนำออกจำหน่าย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในลักษณะ QC. และเพื่อให้เกิดเป็นการค้าที่สามารถแข่งขันได้ และผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทที่ผลิตออกจำหน่ายควรมีการสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อเป็นการสร้างความแตกต่างกับผลิตภัณฑ์ทั่วไป

๔.๒.๔ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนหรือการทำแผนธุรกิจที่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน

๔.๒.๕ ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ โดยผ่านเว็บไซต์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ทาง Internet โดยมีคำแนะนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ, ภาษาญี่ปุ่น, ภาษาเกาหลี และภาษาจีน เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ สู่ประชาคมโลก

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. เอกสารดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๕.
- จีระ กาญจนภักดิ์ และพนอจิต เหล่าพูลสุข. องค์ความรู้ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจแบบพอเพียง. กรุงเทพฯ: หจก. โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ๒๕๔๑.
- กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. รายงานผลการดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้ Knowledge Based OTOP: KBO ปี ๒๕๕๐, ๒๕๕๐.
- ภาสกร โทณะวิณิก. การประยุกต์พระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมสาขาจักสานของจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓.
- บริษัท ชูเอ็น เซ็นโก (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน). การประเมินโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ในเขตภาคเหนือ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

ภาคผนวก
แบบสอบถาม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล นายอภิชาติ วาที

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการเข้ารับราชการ

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๗๓ จ.อุทัยธานี
๒ ตุลาคม ๒๕๕๒ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๒๒ จ.นครสวรรค์
๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๒๐ จ.นครราชสีมา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๒๐ จังหวัดนครราชสีมา
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๒๐ จังหวัดนครราชสีมา
๑๔๒๒/๒ ถนนสุนทรารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๔ ๙๒๒๖๕๖-๗ โทรสาร ๐๔๔ ๙๒๒๖๕๖
E - mail : apichat_vatee@hotmail.com